

DANSK SPROGNÆVN
Sag

10. JUN 1998

~~DANSK SPROGNÆVN~~
~~Sag~~ 13 1989/2

Nyhedsbrev nr. 25 - maj 1998

ISSN 0908-3553

Redaktør af dette nr. *K.T.Thomsen*

Indholdsfortegnelse:

Forside.....	1
Formandens beretning for 1997.....	2
Annonce.....	3
Referat af generalforsamling 1998	3
Anmeldelse af Gads Arabisk-Dansk Dansk-Arabisk	5
Anmeldelse af Gyldendals røde Fransk-Dansk	7

Returadresse: K.T.Thomsen, Gads Forlag, Vimmelskaftet 32, DK-1161, København K

Formandens beretning for året 1997

Ordbogsfaglige arrangementer

LEDA holdt sin årlige generalforsamling den 9.4. 1997 på Københavns Universitet. Referat er udsendt til medlemmerne i Nyhedsbrev nr. 23 i juni 1997, og efter generalforsamlingen så bestyrelsen således ud:

Formand:	Pia Jarvad
Kasserer:	Torben Arboe
Sekretær:	Anna Garde
Ordinære medl.:	Jens Axelsen Anna Braasch
Suppleanter:	Henrik Holmboe K.T.Thomsen
Revisor:	Boel Bøggild-Andersen
Revisorsuppl.:	Ebba Hjorth

I forbindelse med generalforsamlingen var der medlemsmøde med temaet: **Fagsprogsleksikografi** hvor følgende holdt oplæg:

- Henning Bergenholtz, Århus : Fagleksikografiens opgaver
- Henrik Selsø Sørense, Kbh.: Terminologi - lagring og genfinding
- Merete K. Jørgensen og
Marita Akhøj Nielsen : Fagleksikografi på gammeldansk?
- Niels Krogh-Hansen : Oversætterens krav til den fagsproglige ordbog

Medlemsmøde

Der har været afholdt et yderligere medlemsmøde, nemlig den 5. november 1997. Emnet var STO - en stor dansk sprogteknologisk ordbog. Medarbejdere fra Center for Sprogteknologi holdt foredrag om dette emne. Der var ca. 30 deltagere.

Nyhedsbreve

Nyhedsbrev nr. 23 udsendtes i juni 1997 og nr. 24 i oktober.

Faglige engagementer og kontakter:

1. LEDA er Institutional Member of the Editorial Board of the International Journal of Lexicography, repræsenteret ved Ebba Hjorth. Medlem Ole Norling-Christensen er medlem af redaktionskomiteen.
2. LEDA er medlem af redaktionskomiteen for Nordisk Forening for Leksikografis tidsskrift LexicoNordica med K.T.Thomsen. Pia Jarvad er bestyrelsesmedlem i Nordisk Forening for Leksikografi.
3. LEDA har afholdt 5 bestyrelsesmøder i 1997, bl.a. gået med forberedelser af medlemsmøder og nyhedsbrev.

Medlemmer

Pr. 31.12 1997 er medlemstallet 101 samt et antal restanter.

ANNONCE!!

Engelsk-dansk ordbog, model rød, fra Gyldendal

Den 12. udgave af engelsk-dansk ordbog ved Jens Axelsen er udkommet sidst i 1997. 728 sider, indbundet. Pris 190,00 kr.

Der er foretaget en del rettelser og tilføjet 5000 nye opslagsord. Ordbogen indeholder nu 50.000 opslagsord og 25.000 udtryk og vendinger, meddeler Gyldendal. Typografien fremtræder mere brugervenligt efter en ændring; siderne er blevet trespaltede, og opslag lettes ved at hvert ord begynder på en ny linie.

Referat fra generalforsamling i LEDA 27. april 1998

Som ordstyrer valgtes Bente Holmberg der kunne konstatere at generalforsamlingen var lovligt indkaldt.

Formanden aflagde beretningen som er gengivet side 2 i dette nyhedsbrev.

Regnskabet blev forelagt og godkendt. Det findes side 11 i dette nyhedsbrev.

Kontingentet holdes uændret på 100 kr, dog med den sædvanlige 'elastik' så bestyrelsen om nødvendigt kan sætte det op med 20% inden næste generalforsamling.

Et forslag om særlige institutionskontingenter blev ikke vedtaget, men man var enige om at forlagene bør opfordres til at betale enkeltkontingentet for dem af deres ansatte der er medlemmer.

Valg af formand og/eller bestyrelsesmedlemmer og suppleanter:

Pia Jarvad og Jens Axelsen var på valg og ønskede ikke genvalg. På bestyrelsens forslag valgtes K.T. Thomsen (Gads Forlag) til ny formand, og til nyt bestyrelsesmedlem valgtes Jørgen Schack (Dansk Sprognævn). Som ny suppleant valgtes Lars Trap-Jensen (Den Danske Ordbog).

Som revisor genvalgtes Boel Bøggild-Andersen og som revisorsuppleant Ebba Hjorth.

Bestyrelsen havde ikke modtaget nogen forslag udefra.

Under eventuelt efterlyste bestyrelsen forslag til aktiviteter. Hanne Ruus foreslog at der blev afholdt et debatmøde om Nordisk Leksikografisk Ordbog.

Det blev i øvrigt foreslået at nogle af de skrifter der ellers belaster foreningens arkiv (bl.a. tidl. udgaver af NFL-konferencerapporter) sættes til udsalg blandt medlemmerne for at afhjælpe pladsproblemerne.

K.T. Thomsen hyldede Pia Jarvad og takkede hende for hendes store indsats i årene som formand. Herefter blev generalforsamlingen erklæret for afsluttet.

Anna Garde

Anmeldelse

Arabisk-dansk ordbog - Qamus 'arabi-danmarki/ved Martine Pétrod og Fuad Barzenji. 754 sider. Gads Forlag, 1997. ISBN 87-12-0293-0. Pris 395 kr., inkl. moms.

"Arabisk-dansk ordbog" indeholder ca. 30.000 opslag, baseret på et korpus af nutidige skøn-, sag- og faglitterære tekster, og dækker således et bredt udsnit af det moderne skriftsprog, som anvendes i hele den arabiske verden.

Den mekaniske metode, der er anvendt, er både en styrke og en svaghed. På den ene side er ordforrådet uomtvisteligt et udtryk for det sprog, der anvendes i dag, men på den anden side medfører de tilfældigt valgte tekster, som korpus er sammensat af, at vigtige nuancer går tabt. Et par stikprøver kan illustrere dette: Roden d-b-dj forekommer i ordbogen og skulle angiveligt kun dække to substantiver, 1. silkebrokade, og 2. forord, fortale, indledning; ansigt. At der eksisterer et ikke ualmindeligt verbum af den samme rod i form 2: udsmykke, formulere, komponere i smuk stil, nævnes ikke. På samme side behandles roden d-b-r med forbigåelse af det velkendte insekt: hveps, og andre måske mindre væsentlige betydninger: vestenvind, og: (en skæbnens) omvæltning.

Den bruger, der i et skønlitterært værk støder på et korancitat, hvilket hyppigt vil forekomme, kan ikke finde hjælp i denne ordbog. Koranen er ikke med i korpus. Rimeligt nok, måske, da det er en moderne arabisk ordbog, men alligevel en svaghed, da koranen stadig er den mest læste bog i den arabiske verden og øver sin implicite og/eller eksplicitte indflydelse på nær sagt alt, hvad der skrives.

Efter forord, en redegørelse for metode og nogle praktiske oplysninger, både på dansk og arabisk, følger en liste over forkortelser for fagområder, på dansk og arabisk, -

man studser i denne sammenhæng over forkortelsen: (ovf) = overført betydning -, en liste over forkortelser for grammatiske betegnelser, såvel de arabiske som de danske og latinske betegnelser - dette dog ikke konsekvent. Man kunne have forventet: (prop) i stedet for: (egn) = proprium, egennavn, og (num) = numerale, talord, i stedet for: nummer, tal, -, og et nyttigt skema over de afledte verbalformer. Til sidst i bogen findes det danske vaccinationsprogram, et tillæg ved Dr. Tarik Mohammed.

Indledningen nævner, at ordbogen er bygget op efter det arabiske rodsystem, hvor afledninger af roden findes under den pågældende rod uanset begyndelsesbogstav, men at ord med præfikser endvidere kan slås op alfabetisk, med en henvisning til den rod, hvorunder de behandles. Det kan muligvis være en hjælp for den arabiskstuderende på begyndertrinet og for den arabisktalende, der ikke er fortrolig med den europæiske systematisering.

En iøjnespringende svaghed ved ordbogen er dens uoverskuelighed. Der burde øverst på hver side være angivet, hvilken rod der her behandles. Eller som et minimum burde opslagsordets almindeligvis tre rodbogstaver være fremhævet. I visse tilfælde fylder et opslag op til tre spalter, og brugeren mister fuldstændigt orienteringen. Ordbogen benytter ganske vist den praksis at indføre en ny rod i skarp parentes, men kun, hvis opslaget har flere betydninger. Ordet for milliard, f.eks., findes således indrykket, at man må tro, det er en underbetydning af det ovenfor stående opslag.

Ordbogen annoterer de arabiske opslagsord med oplysninger om deres ordklasse, for substantivernes og visse adjektivets vedkommende om deres pluralisformer og undertiden med illustrerende eksempler, som er ganske udmærkede. De arabiske verber anføres som traditionelt i arabiske og europæiske ordbøger i perfektum 3. person singularis maskulinum, der er den simpleste form af verbet og ækvivaleres med den danske infinitiv. De afledte verbalformer angives efter europæisk mønster fra form 1 - 12, som det hævdes i indledningen, men i realiteten fra form 2 - 12, idet verbets grundform står uden nummer. Det gør det endnu vanskeligere at finde ud af, hvornår et nyt opslag begynder, og øger brugerens forvirring.

Dette fører frem til spørgsmålet om, hvem ordbogen henvender sig til. Vaccinationsprogrammet i tillægget og den store vægtlægning på det medicinske og det agronomiske fagområde - her har man ifølge forordet søgt assistance hos eksterne konsulenter - lader formode, at målgruppen er arabisktalende indvandrere/flygtninge

og studerende ved Landbohøjskolen. Denne formodning støttes af, at det arabiske ordforråd ikke er enten gennemvokaliseret eller transskriberet. Imidlertid tyder ordbogens opbygning på, at den er rettet mod dansktalende, der ønsker at lære arabisk - inddelingen af de afledte verbalformer fra 1 - 12 er europæisk og så at sige ukendt i den arabiske verden. Det er prisværdigt at henvende sig til så bred en målgruppe som muligt, men uheldigt, hvis man i denne bestræbelse kommer til at sætte sig mellem to stole.

Til slut skal nævnes, at der her er gjort et flot og ambitiøst pionérarbejde. Denne ordbog er det første eksempel på en omfattende og videnskabeligt opbygget ordbog fra arabisk til dansk.

Karen Wulff, Carsten Niebuhr Institutet, KUA

Anmeldelse

Gyldendals Røde Ordbøger: Fransk-dansk (9. udgave)

af N. Chr. Sørensen ved Inge-Lise Dalager

Henrik Selsøe Sørensen

Institut for Fransk, Italiensk og Russisk

Handelshøjskolen i København

Det er formentlig en større kunst at lave en lille ordbog end en stor. Kunsten består i på begrænset plads at præsentere de opslagsord, som en brugerskare med vidt forskellige forudsætninger vil forvente at finde. En interessant del af en anmeldelse af en ny udgave af en veletableret ordbog må gå ud på at vurdere, i hvilket omfang nye ord er medtaget evt. på bekostning af andre, som ikke længere kan forventes at interessere en bredere kreds.

Imprimante à laser er ligesom en række andre relevante edb-udtryk med som opslagsord, og jeg kan godt lide, at det ikke overlades til brugeren selv at udregne betydningen af sammensætningen, når *imprimante* kan oversættes med *printer* og *laser* med *laser*. Jeg så dog gerne, at opslagsordet *imprimante à laser* stod på sin egen linje uden tiltning af *imprimante*. Samme ønske gælder også alle andre ganske almindelige opslagsord, som tilfældigvis er flerordsenheder; jeg foretrækker at slå dem op i fuld form som selvstændige opslagsord, bl.a. fordi man så slipper for at overveje, hvad ordbogsredaktøren mon har valgt at betragte som kerneordet. Ved *interruption de grossesse* (svangerskabsafbrydelse) er opslagsordet således *grossesse*, og sammensætningen skal altså findes som '*interruption de ~*'. Ordbogsforfattere og forlag plejer at argumentere med, at det er vigtigt at spare plads; jeg har nu mine tvivl med hensyn til besparelsen, når det til gengæld fører til, at man i mange tilfælde kan slå samme ord op flere steder. *Montagnes russes* (rutschebane - altså den store i Tivoli, selv om det ikke fremgår) findes således både under *montagne* og *russe*, og *pavillon de complaisance* (bekvemmelighedsflag) kan findes under såvel *pavillon* som *complaisance*.

Brugerens tid spares der til gengæld ikke på, når flerordsenheder forventes slået op under et af leddene. Jeg har prøvet at slå utallige flerordsenheder op, som ikke findes i ordbogen. Det er i sig selv forståeligt, at de ikke findes, da ordbogen som nævnt er begrænset. Problemet er imidlertid, at jeg skal slå op mere end ét sted for at være sikker på, at den søgte flerordsenhed ikke er med.

Det forhold, at samme udtryk står flere steder, giver på den anden side en gang imellem ekstra bonus. *Tenir du prodige* slået op under *prodige* oversættes med 'være noget af et mirakel, ligne et mirakel', mens *cela tient du prodige* i den alenlange spalte under *tenir* gengives som 'det grænser til det eventyrlige'.

Med hensyn til ordforrådet er der naturligvis mange tilfælde, hvor der er et misforhold mellem hvad der er og hvad der ikke er medtaget. Det kan næppe være anderledes, fordi brugernes forventninger er forskellige. Hvis man i redigeringsfasen benyttede et redigeringsystem, der tillod en mærkning af de enkelte opslagsord for bl.a.

“aktualitet”, kunne styringen af disse væsentlige beslutninger iværksættes. Tænk, hvis man ved den netop gennemførte revision havde kunnet anbringe et lille flag ved opslagsord, der er kandidater til udsmidning i næste udgave, så er jeg sikker på, man ville spare tid og samtidig forbedre produktet. Jeg kunne så forslå “udflagning” af opslagsord som *glanage* (akssankning), *glui* (rughalm til tag) *pyxide* (buddike), som jeg ikke aner hvad er, *désoperculer* (fjerne vokslåg fra kube) og *maryland* (marylandtobak).

Begrundelsen for at have sådanne opslagsord med kunne selvfølgelig være, at de spiller en central rolle i et litterært værk, men hvad hjælper det, når *page d'accueil* (hjemmeside) og edb-udtryk som *enregistrer [sous]* (gemme [som]) og *mettre en surbrillance* (fremhæve - i betydningen “highlighte”) samt *didacticiel* (undervisningsprogrammel) ikke er medtaget. *Photocomposition* (fotosats) er ikke med, og oversættelsen til dansk er svær at lave af stumperne *photo* og *composition*, da den første oversættelse af *composition*, som passer til foto, er *redaktion* eller *komposition* - hvis ideen ellers var, at ordet skulle kunne dannes af brugeren selv. Det skal ikke være nogen hemmelighed, at jeg selv ikke tør forlade mig på gør-det-selv oversættelser. Jeg har hverken tillid til maskinoversættelsessystemer eller mennesker inden for dette område, selv om det da i mange tilfælde godt kan føre til et rigtigt resultat.

Forkortelser er der ikke så mange af, selvfølgelig fordi langt de fleste forkortelser ikke skal oversættes, men snarere forklares. Dette gøres også helt rigtigt ved fx fagforeningerne CGT, CGC osv., men jeg mener nok, at et flertal af brugerne ville have glæde af at have adgang til et større antal forkortelser. En af de forkortelser, der klart burde have været medtaget er den morsomme *K7*, der udtales ligesom *cassette*, og som man støder på i enhver forretning, der sælger kassettebånd. Den optræder ofte sammen med *CD*.

Mit indledningseksempel var *laserprinter*, mit sidste hentes også fra denne del af den tekniske verden, som er blevet hvermands eje. Den forældede *matrixprinter* er medtaget, hvorimod den nu meget udbredte *inkjet*, *deskjet* eller *bubblejet* (på fransk

oftest: *imprimante à jet d'encre*) ikke er kommet med. Det burde den være i en ordbog, der er udkommet i 1997. Oven i dette kommer så frustrationen ved at skulle slå op tre gange nemlig under *imprimante*, under *jet* og under *encre*, inden lakunen definitivt kan konstateres.

I forkortelseslisten s. 12 optræder *fagl.* for 'fagligt sprog'. Jeg er dog kun meget sporadisk stødt på denne markering i ordbogsartiklerne, og det er ikke gået op for mig, hvad den bruges til. Biavlerudtrykket *désoperculer* er fx ikke markeret *fagl.* Jeg så gerne en forklaring s. 12 på, hvad formålet er med at have denne markering, da jeg mener, den kan være særdeles nyttig. Men det kræves så, at formålet er tilkendegivet eksplicit, og at anvendelsen er gennemført konsistent.

Staben bag ordbogen har lavet et solidt arbejde, jeg er ikke stødt på sætternissen i selve ordbogen, derfor er det synd, at "Vejledningen i bogens brug" skæmmes af, at der på side 7 i et eksempel er kommet til at stå *pertinnement* i stedet for *pertinement*.

Mine kritiske bemærkninger vedrørende ordforrådet er i virkeligheden lige så meget udtryk for skepsis ved i en verden i hastig udvikling overhovedet at bruge papirmediet til at lave ordbøger. Når det *skal* være, og det skal det - indrømmer jeg - et stykke tid endnu, så vil jeg da gerne konkludere, at den 9. udgave af fransk-dansk i høj grad er anvendelig på de præmisser, der gælder for serien af "røde ordbøger", og derfor kan anbefales. Jeg forventer dog selv, at ordbogsopslag for flere og flere brugere hovedsageligt vil foregå via internettet, og at papirudgaver i takt hermed vil spille en vigende rolle. Papirordbøger vil formentlig i fremtiden antage karakter af mere flygtige formålsbestemte eller emneorienterede udskrifter af materiale fra en større ordbogsbase.

NB! Foreningens regnskab for 1997 er aftrykt på omstående side =>

LEDA: Regnskab 1997 (ej revideret endnu)

DRIFT

(1996)

Indtægter

Kontingent 101 medl. (inkl. forudbet. mv.) 10.500,00 (11.425,00)

Udgifter

Medlems- og bestyrelsesmøder

Indkøb, honorarer mv. 5.047,50

Forbrug fra varelager 250,00

- Medlemsbetaling 1.250,00 4.047,50 (2.378,50)

Administr., Nyhedsbreve mv. 1.573,50 (4.787,30)

Renter & gebyrer 67,16 (287,25)

Rejser mv. 3.525,50 (0,00)

Gaver 0,00 (273,75)9.213,66 (7.726,80)Resultat (overskud) 1.286,34 (3.698,20)

STATUS 31.12.1997

Aktiver

Girobeholdning 27.642,50 (26.624,67)

Bankbeholdning 788,11 (2.330,60)

Varelager 0,00 (250,00)28.430,61 (29.205,27)Passiver

Indestående til NFL 360,00 (990,00)

Ej hævet check 0,00 (1.131,00)

Egenkapital

pr. 1.1.97 26.784,27 (23.386,07)

Årets resultat 1.286,34 (3.698,20)28.430,61 (29.205,27)

Århus, d. 14/3 1998.

Torben Arboe, kasserer

Revisionspåtegning:

Jeg har stikprøvevis kontrolleret bilag og bogføring, har konstateret, at aktiverne er til stede, og kan indstille, at regnskabet godkendes.

Boel Bøggild-Andersen, revisor.